

ANDREW ASHWORTH & JEREMY HORDER
Principles of Criminal Law

7th edition, Oxford University Press, Oxford, 2013, 542 str.

Za razliku od dosadašnjih izdanja (prethodno 6. izdanje je objavljeno 2009. god.) knjige koja je često citirana i u našoj krivičnopravnoj literaturi i čiji je pisac jedan od najistaknutijih anglosaksonskih autora, dobro poznat i pravnicima koji su obrazovani u duhu evrokontinentalnog krivičnog prava, 7. izdanje *Principa (Načela) krivičnog prava* je rezultat zajedničkog rada dosadašnjeg pisca i još jednog eminentnog anglosaksonskog pravnika Jeremy Hordera. Ovo svojevrsno naučno „saizvršilaštvo” dodatno je podiglo kvalitet inače odlične monografije posvećene osnovnim pojmovima i institutima engleskog sistema krivičnog prava. Andrew Ashworth profesor emeritus; univerzitetsku karijeru započeo je 1970. god. na Univerzitetu u Mančesteru. Od 1978. do 1988. god. radio je na Worcester koledžu u Oksfordu, gde je u dva navrata vršio funkciju direktora Univerzitetskog centra za kriminološka istraživanja (od 1982–1983. god. i 2003–2005. god.). Od 1988. god. predavao je kao profesor krivično pravo na *King’s College London* sve do 1997. god. kada se preselio na *All Souls College, University of Oxford*, na kome se zadržao do 2013. god. Jeremy Horder je profesor na *London School of Economics and Political Science*. Diplomirao je na Univerzitetu u Halu (Hull) i Oksfordu. Od 2005–2010. god. bio je član Komisije za pravo za Englesku i Vels (*Law Commission for England and Wales*), zadužen za reformu krivičnog prava. Kao profesor krivičnog prava radio je od 2010–2013. god. na *King’s College London*. Od 2014. god. član je Britanske Akademije.

Kako i sami autori u predgovoru ističu, za četiri godine koliko je proteklo od prethodnog izdanja, došlo je do značajnih promena u sudskoj praksi (sudovi su počeli da tumače odredbe *Coroners and Justice Act*-a 2009, a učinjen je i pomak u primeni pravila koja se odnose na saučesništvo), kao i do novog razvoja u nauci krivičnog prava. Osnovni zadatak koji su autori pred sebe istakli jeste nastojanje da se pre svega sveobuhvatno prikaže kaznena politika sudova, koji svojim brojnim odlukama pružaju obilje materijala za naučnu analizu, uticaj zakonodavca i drugih reformskih tela, a osim toga i najnovija dostignuća krivičnopravne doktrine.¹ Stanje u nauci je poput onog u drugim zemljama – krivično pravo stalno napreduje (iako anglosaksonska doktrina nije dostigla one visine koje je postavila evrokontinentalna krivičnopravna nauka) i osim opšte saglasnosti u odnosu na određena fundamentalna pitanja, umesto jedinstva krivičnopravne misli postoji veliko šarenilo različitih stavova i često suprotstavljenih mišljenja. U razmatranjima pojedinih pitanja pretežno je korišćen normativni, dogmatički metod uz neizbežne kriminalnopolitičke osvrte na postojeća rešenja i predloge za njihovo poboljšanje. U izvesnoj meri je korišćen i uporednopravni metod, a zbog izrazite sličnosti konkretnih rešenja najčešće je ukazivano na dostignuća

1 Ovo delo prema rečima samih autora ne predstavlja udžbenik krivičnog prava i nema za cilj da osvetli sva područja krivičnog prava, već mu je cilj da istraži osnovna načela na kojima je zasnovan i na kojima funkcioniše krivičnopravni sistem.

u američkim jurisdikcijama, a naročito na normativna obličja instituta iz američkog Modela Krivičnog zakonika (*Model Penal Code*).

Knjiga je podeljena na 11 poglavlja. Na samom početku je dat spisak relevantnih slučajeva iz prakse, kao i lista citiranih pravnih izvora, a na kraju bibliografija i indeks pojmova koji čitaocu značajno olakšava pronalaženje željenog dela teksta.

U 1. poglavlju pod naslovom *Criminal Justice and Criminal Law* ukazano je na relativni karakter granica kažnjive zone, s obzirom na to da međa kažnjivog ponašanja zavisi od stava zakonodavca u konkretnom socijalnom ambijentu i određenom trenutku kada je reč o sistemu inkriminacija, dok konkretna pravila o uslovima za uspostavljanje odgovornosti saodređuju obuhvat krivične represije. Uz sumaran osvrt na sistem krivičnih sudova u Engleskoj i Velsu (ove dve članice Velike Britanije dele isti pravni sistem) gde se za najveći broj najlakših delikata postupak odvija pred sudovima laičke pravde (*magistrates' courts*), dok se suđenje za ozbiljna krivična dela vodi pred Sudom krune (*Crown Court*) uz obavezno učešće porote, ovaj deo monografije čini i analiza osnovnih izvora engleskog krivičnog prava. Tradicionalno se najvažnijim izvorom smatralo sudskim putem stvoreno pravo (*common law*), a na samom početku razvoja pravnog sistema značajnu ulogu odigrala je i doktrina i učenje najpoznatijih krivičara čija su dela imala ogroman autoritet. Iako je danas pretežni deo engleskog krivičnog prava sadržan u pisanim zakonima (uprkos tome u Engleskoj za razliku od ostalih evropskih zemalja krivično pravo nije kodifikovano, tj. ne postoji Krivični zakonik koji bi sveobuhvatno regulisao krivičnopravnu materiju), pravila *common law*-a i dalje igraju veliku ulogu u određenim oblastima (pre svega kada je reč o određenim osnovima isključenja krivičnog dela, ali i u materiji subjektivnog elementa krivičnog dela), a povrh toga je i stav da se norma zakona smatra konačno uspostavljenom tek nakon što je protumače i primene sudovi, tako da

sudije najviših sudova još uvek imaju ogroman uticaj na razvoj prava. U nastavku je oslikana najvažnija funkcija krivičnog prava koja se sastoji u zaštiti osnovnih individualnih i društvenih vrednosti, kao i supsidijarni karakter krivičnopravne zaštite (ukazano je i na teorijski osnov opravdanja krivičnopravne intervencije). Na kraju uvodnog poglavlja ukratko je opisan sistem krivičnih sankcija koji predviđa englesko krivično pravo, gde do izražaja dolazi rukovodno načelo pravednosti i srazmernosti krivičnopravne mere stepenu krivice i težini dela (posebno je kritika usmerena na postupanje sudske prakse koja u visokom procentu izriče kaznu zatvora).

U 2. poglavlju (*Criminalization*) obrađeni su osnovni principi koje zakonodavac kao nosilac politike suzbijanja kriminaliteta treba da sledi u postupku inkriminalizacije. Krivično pravo kao mehanizam za uspostavljanje i očuvanje socijalnog reda predstavlja instrument socijalne kontrole kod koga represivni karakter državne vlasti najviše dolazi do izražaja. Stoga je neophodno da se na valjan način opravda korišćenje državne prinude u cilju zaštite dobara. Pre svega se kao uslov postavlja imperativ da se kao krivična dela predvide samo ona ponašanja koja su osnov za uspostavljanje individualne odgovornosti. Svako odgovara za ono što je on učinio ili propustio da učini. Krivičnopravna intervencija treba da bude tako usmerena da zaštitu ostvaruje u interesu čitave društvene zajednice, a ne u interesu samo određenih grupa. Zatim, kao uslov da se jedno ponašanje smatra kriminalnim neophodno je da ono predstavlja odgovarajući napad na određeno pravno dobro, tj. da se njime povređuje ili ugrožava određeni objekt u toj meri da se drugim sredstvima ne može pružiti odgovarajuća zaštita.

U sledećem poglavlju (*Principles and Policies*) autori ukazuju na to da sistem krivičnog prava Engleske (materijalnog i procesnog) ne čine isključivo pisana pravila, te da su ne samo sudovima, već i drugim organima u borbi protiv kriminaliteta ostavljena određena diskreciona ovlašćenja i izvesna

sloboda odlučivanja. U skladu sa tim, krivičnopравни sistem ne može biti definisan isključivo kao skup određenih, pre svega pisanih pravila, ali uprkos tome što sve nije i ne može biti neposredno normirano, nužno je da duh čitavog sistema bude zasnovan na određenim temeljnim načelima. Polazeći od ideje konstitucionalizma odluku o tome koje će ponašanje biti predviđeno kao krivično delo donosi zakonodavac, a ne sud, koji samo primenjuje zakonska pravila, iako u Engleskoj sudska pravila *common law*-a još uvek u određenim oblastima Posebnog dela krivičnog prava imaju primat. To je dovelo do pokušaja zakonodavne reforme krivičnog prava i usvajanja kodifikacije. Komisija za pravo je 1989. god. formulisala Nacrt Krivičnog zakonika (*Draft Criminal Code*) ali on do sada nije usvojen ni kao predlog (2008. god. i zvanično se odustalo od projekta kodifikacije i akcenat je stavljen na reformu samo određenih oblasti). Osim zahteva da krivično delo bude samo ono ponašanje koje je zakonom predviđeno kao takvo, neophodno je da zakonodavac tako oblikuje krivičnopравnu zaštitu da osnovna prava čoveka i građanina ne budu ugrožena. Kriminalna zona treba da bude svedena na nužni minimum, tako da zaštiti samo osnovna individualna dobra, kao i ona društvena dobra koja omogućavaju ostvarivanje i zaštitu individualnih dobara. Kao krivična dela treba predvideti najpre kršenje određene zabrane, tj. krivična dela su pre svega određena kao dela činjenja, dok se nečinjenjem krši određena dužnost, tj. povređuje se norma koja ustanovljava obavezu na određeno činjenje. Engleska praksa tradicionalno samo izuzetno dozvoljava da se prekoračupiti i onom učiniocu koji je nečinjenjem ostvario obeležja određenog krivičnog dela i tu se zahteva dodatno opravdanje za uspostavljanje odgovornosti. U nastavku su analizirani segmenti ključnog načela, načela zakonitosti (*nullum crimen nulla poena sine lege*), imperativ upućen zakonodavcu da krivična dela odredi u raznim oblicima u zavisnosti od stepena nepravda i da za njih propiše adekvatnu kaznu (*fair labelling*),

kao i osnovne pretpostavke odgovornosti u krivičnom pravu (zahtev krivice barem u odnosu na deo nepravda, što podrazumeva i određene oblike objektivne odgovornosti, zahtev da krivica postoji u vreme preduzimanja radnje izvršenja, kao i mogućnost odgovornosti za težu posledicu).

Objektivna strana krivičnog dela je predmet 4. odeljka (*Criminal Conduct: Actus Reus, Causation, and Permissions*). Uobičajeno se za objektivne elemente u opštem pojmu krivičnog dela u anglosaksonskoj literaturi koristi latinski izraz *actus reus*. On u suštini pokriva ono što se u evrokontinentalnoj doktrini obuhvata nepravdom, tj. radnju, katkad i određenu posledicu i prateće okolnosti (iako ovako određen pojam *actus reus*-a više podseća na pojam bića krivičnog dela). Autori ovaj deo rada započinju opšteprihvaćenim stavom da samo ono ponašanje čoveka koje je plod njegovog voljnog odnošenja prema stvarnosti može biti podloga za kasnije krivičnopравno vrednovanje. Nevoljne radnje (*automatism*), iako radnje čoveka, ne predstavljaju krivičnopравnu radnju. Odgovornost u krivičnom pravu zasniva vršenje zabranjenog dela, što podrazumeva da je učinilac određenim ponašanjem ostvario obeležja nekog delikta, kao i da to delo u konkretnom slučaju nije društveno prihvatljivo, kao i da je (u anglosaksonskom pravu ne uvek) skrivljeno. Najpre je neophodno odrediti u čemu se to ponašanje čoveka može sastojati. Sasvim je nesporno da je radnja krivičnog dela najčešće kakvo činjenje, aktivno ponašanje kojim učinilac krši određenu krivičnopравnu zabranu. Osim toga, u anglosaksonskoj literaturi dileme izaziva pripisivanje odgovornosti za to što se učinilac našao u određenoj situaciji (*situational liability*), tj. kada postoji određeno stanje stvari na koje on nema uticaja, kao i u slučaju delikata posedovanja (*offences of possession*) gde se kažnjava za samo imanje u posedu određenih stvari i konačno poseban slučaj predstavlja krivična dela nečinjenja (*omissions*) kod kojih pojedini autori naglašavaju da se krši osnovni princip da kažnjivost u krivičnom

pravu počiva na radnji. Kod onih krivičnih dela koja u svom opisu sadrže određenu posledicu nužan uslov je i pitanje kauzaliteta između radnje izvršenja i posledice koja je nastupila. I u anglosaksonskoj literaturi se uglavnom polazi od prirodnog kauzaliteta, primenom teorije ekvivalencije (*but for test*), ali se u nekim složenijim slučajevima, kada doprinos učinioca nije jedini i pretežan, koristi i normativni pristup (*legal causation*) koji veoma nalikuje shvatanju koje je u međuvremenu postalo dominantno u nemačkoj doktrini, a koje je poznato kao učenje o objektivnom uračunavanju, jer se govori o kauzalitetu koji podrazumeva određeno vrednovanje, tj. uzimanje u obzir određenih kriterijuma (nastupanje nekog prirodnog događaja, ponašanje nekog trećeg lica, doprinos nastupanju posledice samog pasivnog subjekta, itd.). Sve ovo ukazuje na to da i anglosaksonski pristup pitanje uzročnosti ne posmatra samo iz aspekta prirodne, faktičke povezanosti ljudskog ponašanja i posledice, već da je to pravno pitanje koje krivično pravo oblikuje u skladu sa svojom normativnom prirodom. U nastavku čitalac shvata da je i u anglosaksonskom pravu neophodno da delo koje ispunjava obeležja nekog krivičnog dela bude u konkretnom slučaju i društveno neprihvatljivo i protivpravno, jer u suprotnom neće predstavljati krivično delo. Na ovom mestu su obrađena pitanja koja se odnose na institut nužne odbrane (*self defence*) koja u engleskoj praksi ima dugu tradiciju i još uvek se dobrim delom utvrđivanje uslova za isključenje krivične odgovornosti primenom ovog instituta oslanja na *common law* pravila, iako je naročita pažnja poklonjena i analizi pravila Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Zatim je analiziran i institut krajnje nužde (*necessity*), kao i drugi slučajevi kada je ponašanje učinioca opravdano višim interesima (pre svega u slučaju vršenja medicinskih zahvata).

Sledeće, 5. poglavlje (*Criminal Capacity, Mens Rea, and Fault*) posvećeno je problematici subjektivne strane krivičnog dela. Za upućivanje socijalno-etičkog pre-

kora učiniocu nije dovoljno samo da je svojim ponašanjem ostvario nepravo, već je neophodno da je u vreme izvršenja dela imao ispravan psihički aparat i da je imao određeni odnos prema delu. Za razliku od većine evropskih zemalja donja starosna granica odgovornosti u krivičnom pravu iznosi 10 godina. U odnosu na institut neuračunljivosti (*insanity*) primenjuju se pravila nastala u sudskoj praksi još sredinom 19. veka (*M’Naghten Rules*) koja polaze od danas opšteusvojenog mešovitog biološko-psihološkog metoda, ali na planu psihičkih smetnji ne spominju nemogućnost kontrolisanja ponašanja, tako da su nešto uža u odnosu na pravila koja uglavnom važe u drugim evropskim zemljama. U nastavku je pažnja poklonjena pitanju odgovornosti pravnih lica za krivična dela (*corporate liability*). Prenošenje odgovornosti i na kolektivitete u anglosaksonskom krivičnom pravu učinjeno je znatno ranije nego u mnogim drugim evropskim zemljama i uglavnom se odgovornost pravnih lica teorijski opravdava kroz učenje o identifikaciji (*identification principle*); radnje upravljačke strukture preduzeća (pravnog lica) identifikuju se sa radnjama samog pravnog lica. Nasuprot posebnim pravilima koja uslovljavaju odgovornost učinioca za prouzrokovanje teže posledice od nameravane i očekivane, englesko pravo u ovoj oblasti ostaje verno kanonskom principu da učinilac odgovara za sve posledice koje su uzročno povezane sa njegovim ponašanjem, bez obzira na subjektivni odnos prema tim neželjenim posledicama (*constructive liability*). Pored nespornog stava da se subjektivni odnos učinioca prema delu utvrđuje u vreme preduzimanja radnje izvršenja (*principle of contemporaneity*) ukazano je i na situacije koje opravdavaju uspostavljanje i tzv. prethodne krivice (*prior fault*). Pored toga, detaljno je razmotren i dosta čest slučaj kada se u odnosu na deo neprava uopšte ne zahteva krivica učinioca (*strict liability*), a značajan prostor je poklonjen analizi konkretnih oblika krivice (*intention, recklessness, negligence*), koji su svi obojeni shvatanjima

nastalim u višegodišnjoj sudskoj praksi. Na kraju poglavlja je prikazan anglosaksonski stav u odnosu na posebnu situaciju stvarne zablude o uzročnom toku (*aberratio ictus*) koja se smatra neuvažavajućom (krivica učinioca se prenosi na stvarno pogođeni objekt, pa se zato u literaturi i praksi za ovu situaciju koristi izraz *transferred fault*) ukoliko je reč o objektima iste vrste, te učinilac odgovara za stvarno učinjeno delo, bez obzira što je njegov umišljaj bio usmeren ka drugom objektu.

Tzv. izvinjavajuće odbrane (*Excusatory Defences*), one koje ne opravdavaju delo učinioca, već učinioca samo izvinjavaju, poništavajući tako i negativan sud o njegovom stavu prema zaštićenom dobru, obrađene su u 6. poglavlju. Najpre je razmotren institut intoksikacije (*intoxication*) i različito dejstvo u zavisnosti od toga da li je reč o voljnoj (*voluntary*) ili nevoljnoj (*involuntary*) intoksikaciji, kao i čudna deoba krivičnih dela u vezi sa ovim institutom, a zatim je analiziran institut prinude (*duress and coercion*) i njegov uticaj na ne/postojanje krivičnog dela. Dok u odnosu na dejstvo stvarne zablude (*mistake of fact*), bilo o obeležjima dela ili o osnovima koji bi opravdali delo, nema spora, tj. pod određenim uslovima ona isključuje odgovornost za učinjeno nepravo, dejstvo pravne zablude (*mistake of law*) u anglosaksonskom krivičnom pravu je bitno drugačije. Stroga zasnovanost na pravilu da nepoznavanje prava nikoga ne izvinjava dovela je do toga da čak ni slučajevi neotklonjive pravne zablude ne mogu isključiti krivicu, već da učinilac može izbeći prekor i osudu samo izuzetno, tj. ukoliko usled pogrešnog tumačenja pravnih pravila učinilac nije imao odgovarajući subjektivni odnos prema delu (nije postupao sa traženim oblikom krivice). Na kraju je pažnja poklonjena i posebnom slučaju kada do izvršenja dela dolazi na podsticaj određenog državnog organa (agenta provokatora) kao svojevrstnog vida provokacije (*entrapment*).

Kao što je to i uobičajeno kada je reč o monografijama krivičnog prava na engleskom jeziku obrađena materija po pra-

vilu nije podeljena na Opšti i Posebni deo, već su određena krivična dela razmotrena i pre nego što je dato čitavo učenje o opštim institutima. Takav je slučaj i sa ovom monografijom. 7. poglavlje (*Homicide*) bavi se krivičnim delima koja za posledicu imaju smrt nekog lica. Izraz *homicide* u anglosaksonskom pravnom jeziku ima najšire značenje i obuhvata bilo koje ponašanje (čak i nevoljno) koje je za rezultat imalo smrt nekog lica. Prvo su analizirana obeležja osnovnog i najtežeg dela iz ove grupe (subjektivnu stranu dela čini isključivo umišljaj, ali on ne mora nužno biti usmeren na lišenje života drugoga, dovoljno je da je bio usmeren na nanošenje teške telesne povrede), krivičnog dela ubistva (*murder*) za koje je predviđena kao obavezna kazna doživotnog zatvora, a nakon toga i oblici privilegovanog ubistva (*manslaughter*), kao i neka druga dela koja za posledicu imaju smrt (*causing or allowing the death of a child or vulnerable adult, causing death by driving*).

U nastavku su obrađena i neka od najvažnijih „nefatalnih” dela protiv ličnosti (*Non-Fatal Violations of the Person*), tj. dela koja za posledicu nemaju smrt pasivnog subjekta. U ovo poglavlje, osim krivičnih dela koja su usmerena na povredu ili ugrožavanje telesnog integriteta, koja su veoma česta u praksi (čine i do 22 procenta svih registrovanih dela) svrstana su i neka krivična dela protiv polne slobode. U odnosu na nasilna dela protiv telesnog integriteta ukazuje se da ih jako često prati stanje alkoholisanosti učinioca. Najpre je u skladu sa težinom neprava obrađen pokušaj ubistva (*attempted murder*), a zatim umišljajno nanošenje teške telesne povrede (*wounding or causing grievous bodily harm with intent*) i druga dela sve do najlakših oblika ugrožavanja telesne celovitosti (*assault*). Posebna pažnja je poklonjena i pitanju pristanka, i njegovom krivičnopravnom dejstvu u odnosu na ova krivična dela. Osim delikata koje predviđaju određeni zakoni (*Offences under the Public Order Act 1986*) detaljno su analizirani seksualni delikti koje predviđa zakon iz 2003. god. (*Sexual Offen-*

ces Act) gde je u skladu sa sve više zastupanim shvatanjima težište na preduzimanju bilo koje seksualne radnje bez pristanka pasivnog subjekta.

U okviru 9. poglavlja (*Offences of Dishonesty*) obrađena su najvažnija krivična dela protiv imovine. Osnovni zakonski izvori za dela iz ove grupe su *Theft Act* 1968 i *Fraud Act* 2006. Najznačajnije imovinsko krivično delo, krivično delo krađe (*theft, stealing*) pretrpelo je značajno proširivanje bića u odnosu na raniji opis ovog delikta (*larceny*); za razliku od ranijeg rešenja koje je naglasak stavljalo na oduzimanje stvari, sada se manje štiti pritežanje, a više vlasništvo, jer je biće krađe prošireno na nepošteno/nečasno (*dishonestly*) povređivanje tuđih imovinskih ovlašćenja. Pored krađe i razbojništva (*robbery*), i nekih drugih srodnih krivičnih dela (*blackmail, burglary*) objašnjeno je i biće krivičnog dela pranja novca (*money-laundering*), kao i razne forme krivičnog dela prevare (*fraud*).

Pretposlednje, 10. poglavlje (*Complicity*) za predmet ima izuzetno važnu materiju saučesništva. Krivično pravo zajedničko ostvarenje krivičnog dela od strane više lica smatra opasnijom formom kriminalnog ponašanja i za njega predviđa zasebna pravila. I u anglosaksonskoj literaturi i praksi se polazi od restriktivnog pojma izvršilaštva, tako da se pravi razlika između izvršioca i saučesnika (kao treća forma učestvovanja u delu spominje se sakrivanje učinioca i dela nakon što je delo već izvršeno). Izvršilac (*principal*) je lice koje ostvaruje obeležja krivičnog dela, dok je saučesnik (*accessory, secondary party*) lice koje navodi izvršioca da ostvari krivično delo ili pruža doprinos njegovoj kriminalnoj aktivnosti. Englesko pravo razlikuje četiri forme saučesništva (*aiding, abetting, counseling and procuring*) koje se u stvari svode na različite oblike podstrekavanja i pomaganja. Posebno je ukazano na dvostruku prirodu saučesničkog umišljaja i situacije koje se odnose na tzv. eksces izvršioca. Kao i u većini evropskih zakonodavstava i englesko krivično pravo na planu pravne prirode saučesništva

polazi od tzv. limitirane (ograničene) akcesornosti, ne tražeći krivicu izvršioca za postojanje saučesništva.

Konačno, poslednje, 11. poglavlje (*Inchoate offences*) tretira različite forme „nedovršenog delikta”. Tu pre svega spada razmatranje o pojmu, vrstama i načinu kažnjavanja za pokušaj krivičnog dela, kao i učenje o zasebnom deliktu zavere (*conspiracy*) koji postoji kada dva ili više lica postignu sporazum da izvrše neko krivično delo i nekim drugim deliktima koji spadaju u polje ove odgovornosti (*intentionally encouraging or assisting an offence, encouraging or assisting an offence believing it will be committed, encouraging or assisting offences believing one or more will be committed*).

Knjiga je pisana jasnim i preciznim stilom i pruža pregledan uvid u engleski krivičnopravni sistem, koji je u znatnoj meri osoben i drugačiji od krivičnog prava u ostatku Evrope. Opravdano se može reći da predstavlja jedan od najboljih radova u ovoj materiji. Zahvaljujući ugledu autora može se preporučiti ne samo znatiželjnim koji bi da se upoznaju sa osnovnim rešenjima engleskog krivičnog materijalnog prava, već i svima koji se ozbiljno bave krivičnim pravom.

Ivan Đokić